

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ,
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ТУРИЗМУ
Кафедра управління персоналом та економіки праці**

**МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
З ОСНОВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

щодо самостійної та індивідуальної роботи
для аспірантів і студентів всіх спеціальностей
і форм навчання

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри управління
персоналом та економіки праці
Протокол № 7 від 17.01.2019 р.

Чернігів 2019

Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності. Методичні вказівки щодо самостійної та індивідуальної роботи для аспірантів і студентів всіх спеціальностей і форм навчання / Укл. Кичко І.І., Савченко В.Ф. – Чернігів: ЧНТУ, 2019. – 39 с.

Укладачі: Кичко Ірина Іванівна, завідувача кафедри управління персоналом та економіки праці, доктор економічних наук, професор
Савченко Володимир Федорович, професор кафедри управління персоналом та економіки праці, доктор економічних наук, професор

Відповідальний за випуск: Савченко Володимир Федорович, професор кафедри управління персоналом та економіки праці, доктор економічних наук, професор

Рецензент: Забаштанський Максим Миколайович, директор ННІ бізнесу, природокористування і туризму, доктор економічних наук, професор

ЗМІСТ

1	Мета і завдання курсу.....	4
2	Загальні методичні рекомендації.....	5
3	Програма навчальної дисципліни.....	6
4	Структура навчальної дисципліни.....	8
5	Теми семінарських занять.....	9
6	Самостійна робота.....	9
7	Завдання для самостійного вивчення дисципліни.....	10
8	Питання для проведення іспиту (заліку).....	38
9	Методи контролю.....	39
10	Розподіл балів, які отримують студенти.....	39
11	Шкала оцінювання: національна та ECTS.....	39

1 МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Одне з найголовніших завдань сучасної вищої освіти полягає у підготовці кадрів найвищої кваліфікації – майбутніх викладачів вищих навчальних закладів, працівників у сфері практичної економіки. Складність його виконання зумовлена великим обсягом накопиченої наукової інформації і швидким прогресом більшості напрямів наукових пошуків, необхідністю інтенсивної індивідуальної роботи аспірантів та студентів з метою виходу на рубіж, якого досягла обрана ними наукова дисципліна у даний момент. Тому здобувачі, аспіранти і студенти в ході вивчення предмету повинні опанувати: наукові дослідження в сучасному світі; форми, інформаційну базу і методи досліджень; основні положення наукової методології; системний підхід, системний аналіз; етапи та ефективність досліджень; основні питання інтелектуальної власності.

Мета дисципліни: освоєння основ проведення наукових досліджень; закріплення теоретичних знань і практичних навичок у вирішенні наукових задач з використанням наукових методів; ознайомлення з нормативно-кваліфікаційними вимогами до виконавців; досягнення впродовж даного курсу нормативного фахового рівня; вивчення актуальних проблем комерціалізації інтелектуальної власності.

Завдання даного курсу полягає у досягненні та доведенні достатнього рівня розуміння формальних вимог до наукової роботи – сутнісних, професійних і нормативно-кваліфікаційних.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант та студент повинні знати:

- принципи побудови науки як однієї з вищих форм людської діяльності;
- основи методології проведення наукових досліджень;
- основні категорії науки;
- концепції системного підходу в науковій творчості;
- алгоритм постановки теми, проблеми та мети наукового дослідження;
- принципи системного мислення в науковій творчості;
- основи методології емпіричних досліджень;
- принципи організації наукової праці та оцінки її результатів;
- особливості інтелектуальної власності в ринковій економіці;

вміти:

- формулювати тему, проблему та мету наукового дослідження;
- виділяти об'єкт і предмет дослідження;
- виконувати аналіз наукової проблеми й представляти її у вигляді сукупності наукових знань;
- розробляти план проведення наукового дослідження;
- формулювати визначення і розробляти класифікатори;
- проводити наукові дослідження з використанням концепції системного підходу;
- виконувати аналіз складних систем;

- ефективно використовувати існуючі інформаційні ресурси для вирішення наукових завдань;
- здійснювати оформлення, презентацію, захист і впровадження результатів науково-дослідної роботи;
- користуватися існуючими бібліотеками;
- володіти методами ведення наукової дискусії, сприймати чужі погляди та ідеї, пропонувати і обстоювати власні;
- визначати особливості механізму комерціалізації інтелектуальної власності;
- аналізувати проблеми і формулювати перспективи розвитку інтелектуальної власності в Україні.

2 ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Розпочинаючи вивчення курсу «Методологія і організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», аспірант та студент зобов'язані ознайомитися з його програмою, змістом кожної теми та отримати в бібліотеці необхідну літературу.

Програмою курсу передбачено вивчення матеріалу в аудиторії під час лекцій та семінарських занять. Лекції важливі тим, що в концентрованому вигляді дають виклад принципів та закономірностей всього курсу, знайомлять з найбільш корисною інформацією щодо наукових досліджень та оцінки їх результатів.

Семінарські заняття мають два завдання:

- 1) обговорення матеріалу курсу в аспектах поглиблення найбільш складних питань;
- 2) представлення рефератів і контрольних робіт та їх захист перед аудиторією, участь в обговоренні і аналіз почутих пропозицій.

Упродовж даного курсу аспірант та студент повинні написати якісний науковий реферат на 20-25 тис. знаків. Реферат має бути оформлений на аркушах паперу формату А4 стандартним чином. Доповідь обговорюється на семінарі.

Отже, знання контролюються за результатами виступів на семінарах, перевірки реферату, а також за якістю відповіді під час заліку та написання тестових завдань.

3 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Наукові дослідження: форми, методи та методологія з основами інтелектуальної власності

Тема 1. Наука й наукові дослідження в сучасному світі. Виникнення та еволюція науки. Теоретичні та методологічні принципи науки. Види та ознаки наукового дослідження. Методологія і методи наукового дослідження. Організація наукової діяльності в Україні.

Тема 2. Основні форми (технологія, організація) наукових досліджень. Загальна характеристика процесів наукового дослідження. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження. Виконання теоретичних і прикладних наукових досліджень. Оформлення звіту про виконану науково-дослідну роботу.

Тема 3. Інформаційна база наукових досліджень з основами інтелектуальної власності. Роль інформації у наукових дослідженнях та класифікація наукових документів. Структура та призначення наукових документів. Принципи збору інформаційного матеріалу. Пошук інформації у процесі наукової роботи. Електронний пошук наукової інформації.

Тема 4. Основні положення наукової методології. Методологія дослідження. Фундаментальна або філософська методологія. Загальнонаукова методологія. Конкретнонаукова методологія, методи і техніка дослідження.

Тема 5. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика. Поняття наукового методу та його основні риси. Система методів дослідження. Загальнонаукові методи. Конкретнонаукові та спеціальні методи. Методи економічного дослідження.

Змістовий модуль 2. Оформлення результатів досліджень та інтелектуальна власність.

Тема 6. Етапи проведення та ефективність наукових досліджень. Аналіз сучасного стану проблеми, техніко-економічне обґрунтування теми і проведення дослідження. Впровадження результатів науково-дослідницької роботи у виробництво. Рівні державної системи впровадження нововведень. Економічна ефективність наукових досліджень.

Тема 7. Робота над написанням наукових статей, монографій, наукових доповідей і повідомлень. Види наукових публікацій. Наукова

монографія. Наукова стаття. Тези наукової доповіді і наукова доповідь. Правила оформлення публікацій. Використання програм Microsoft Word для оформлення наукових робіт значного обсягу (монографій, дисертацій, авторефератів, підручників тощо).

Тема 8. Виконання дисертацій. Дисертаційні роботи та їх види. Загальна методика виконання дослідження. Оформлення дисертаційної роботи. Автореферат дисертації та методика його написання й оформлення.

Тема 9. Передумови розвитку інтелектуальної власності в ринковій економіці. Сутність і механізм комерціалізації інтелектуальної власності. Ліцензійні угоди, їх структура та класифікація. Економічна ефективність ліцензування.

Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку інтелектуальної власності в Україні. Законодавство України у сфері інтелектуальної власності. Державна система охорони та захисту інтелектуальної власності. Диференціація майнових прав інтелектуальної власності у Цивільному кодексі України. Проблеми щодо формування інституту інтелектуальної власності в державі. Напрями розв'язання проблем.

4 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	У тому числі				Усього	У тому числі			
		Л.	П.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Інд.	С.р.
Змістовий модуль 1. Наукові дослідження: форми, методи та методологія з основами інтелектуальної власності										
Тема 1. Наука й наукові дослідження в сучасному світі	8	2	2		2					
Тема 2. Основні форми (технологія, організація) наукових досліджень	4	2	2		2					
Тема 3. Інформаційна база наукових досліджень з основами інтелектуальної власності	8	2	2		4					
Тема 4. Основні положення наукової методології	4	2			2					
Тема 5. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика	6	2	2		2					
Разом за змістовим модулем	30	10	8		12					
Змістовий модуль 2. Оформлення результатів досліджень та інтелектуальна власність										
Тема 6. Етапи проведення та ефективність наукових досліджень	5				5					
Тема 7. Робота над написанням наукових статей, монографій, наукових доповідей і повідомлень	7	2	2		3					
Тема 8. Виконання дисертацій	7	2	2		3					
Тема 9. Передумови розвитку інтелектуальної власності в ринковій економіці	3				3					
Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку інтелектуальної власності в Україні	8	2	2		4					
Разом за змістовим модулем	30	6	6		18					
Усього годин	60	16	14		30					

5 Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наука й наукові дослідження в сучасному світі	2
2	Основні форми (технологія, організація) наукових досліджень	2
3	Інформаційна база наукових досліджень	2
4	Етапи проведення та ефективність наукових досліджень	2
5	Робота над написанням наукових статей, монографій, наукових доповідей і повідомлень	2
6	Виконання дисертацій	2
7	Проблеми та перспективи розвитку інтелектуальної власності в Україні	2
Разом годин		14

6 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наука й наукові дослідження в сучасному світі	16
2	Основні форми (технологія, організація) наукових досліджень	16
3	Інформаційна база наукових досліджень	10
4	Основні положення наукової методології	10
5	Етапи проведення та ефективність наукових досліджень	10
6	Робота над написанням наукових статей, монографій, наукових доповідей і повідомлень	9
7	Виконання дисертацій	9
8	Проблеми та перспективи розвитку інтелектуальної власності в Україні	10
Разом годин		90

7 Завдання для самостійного вивчення дисципліни

ТЕМА 1. НАУКА Й НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Охарактеризуйте основні складові системи наукових знань – теорію, закони, гіпотези, поняття й наукові методи.
2. В чому полягає наукова діяльність і з яких етапів отримання наукової продукції вона складається?
3. Дайте особливості науки античного світу або протонауки.
4. Визначте переверот у системі культури в добу Відродження.
5. З'ясуйте причини перетворення науки в продуктивну силу у XVII – XVIII ст.
6. В чому полягають швидкі темпи розвитку науки у XX ст. і яка їх причина?
7. З якими чинниками пов'язана розробка наукової теорії?
8. Визначте шляхи становлення наукової теорії.
9. Охарактеризуйте емпіричний і теоретичний рівні пізнання.
10. В чому полягає суть фундаментальних наукових досліджень?
11. Які основні складові прикладних наукових досліджень?
12. Визначте причини зростання ролі методології при вирішенні проблем росту і розвитку спеціалізованих знань.
13. В чому полягає суть методів як інструментів для відкриття об'єктивних законів дійсності?
14. Дайте визначення та охарактеризуйте суть методики.
15. З'ясуйте основні положення Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».
16. Виділіть основні складові Національної класифікації наук.
17. Назвіть пріоритетні для України напрями прикладних наукових досліджень.
18. В чому полягають державне регулювання і управління розвитком науки?
19. Охарактеризуйте основні положення Закону України «Про вищу освіту».

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Виникнення та еволюція науки.
2. Теоретичні та методологічні принципи науки.
3. Види та ознаки наукового дослідження.
4. Методологія і методи наукових досліджень.
5. Організація наукової діяльності в Україні.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь та занести у таблицю)

1. Основна мета науки:

- а) науково-технічний розвиток;
- б) отримання і використання нових знань;
- в) підготовка висококваліфікованих фахівців;
- г) пізнання світу.

2. Історично перша форма науки:

- а) древні мислителі;
- б) християнство;
- в) наука античного світу;
- г) наука середньовіччя.

3. Еволюційна теорія у природознавстві була сформульована:

- а) М.Коперніком;
- б) Г.Галілеєм;
- в) А.Лавуазьє;
- г) Ч.Дарвіном.

4. Найвища форма узагальнення й систематизації знань:

- а) економічна теорія;
- б) практичні результати;
- в) монографія;
- г) дисертація.

5. Наукові дослідження розпочинаються з:

- а) вибору теми;
- б) визначення мети;
- в) інформаційного пошуку;
- г) наявності проблеми.

6. Як наука економічна теорія є:

- а) фундаментальною наукою;
- б) прикладною наукою;
- в) наукою минулого;
- г) наукою майбутнього.

7. При вирішенні проблем розвитку спеціалізованих знань характерною ознакою сучасної науки є:

- а) використання інформаційних технологій;
- б) зростання ролі методології;
- в) задіяння Інтернет-ресурсу;

г) розвиток прикладних наук.

8. Термін «метод» у перекладі з грецької означає:

- а) система правил;
- б) вивчення про систему;
- в) координуюча функція;
- г) шлях до чогось.

9. Методи концентруються на:

- а) технічній стороні експерименту;
- б) вирішенні кінцевої мети;
- в) регламентації дій дослідника;
- г) правильні відповіді у варіантах а) і в).

10. Наукова діяльність в Україні визначена:

- а) законодавчо;
- б) Указом Президента України;
- в) Постановою Кабінету Міністрів;
- г) діями органів влади на місцевому рівні.

Відповіді

Тема 1	Номер тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Правильний варіант										

Рекомендована література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень [Текст]: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Т. Білуха. – К.: Вища шк., 1997. – 271 с.
2. Бурчин М. Н. Введение в современную точную методологию науки: структуры систем знаний [Текст] / М. Н. Бурчин, В. И. Кузнецов. – М.: АО«Аспект-пресс», 1994. – 120 с.
3. Григорук П. М. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. / П. М. Григорук, Н. А. Хрущ. – К.: Кондор, 2017. – 205 с.
4. Дудченко А. А. Основы научных исследований [Текст]: учеб. пособие / А.А. Дудченко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 114 с.
5. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень [Текст]: навчальний посібник / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсеєв. – 3-е вид., перероб. і допов. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 240 с.
6. Коровайченко Ю. М. Alma mater або як стати справжнім студентом [Текст]: інформація для абітурієнтів, студентів, батьків, викладачів /

Ю. М.Коровайченко. – К.: «ВМУРОЛ», 2003. – 115 с. – (Путівник в країну «Студентство»).

7. Кузнецов И. Н. Методика научного исследования [Текст] / И. Н.Кузнецов. – Минск: [б.и.], 1997. – 257 с.

8. Методика наукових досліджень в агрономії : навч. посіб. / В. Г. Дідора, О. Ф. Смагій, Е. Р. Ермантраут, В. П. Гузь [та ін.]. – К.: ЦУЛ, 2016. – 263с.

9. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

10. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі [Текст]: навч. посібник / І. П'ятницька-Позднякова. – К.: [б.в.], 2003. – 116 с.

11. Савченко В.Ф. Наукове дослідження: задум, реалізація, результати: монографія / В.Ф.Савченко, Т.Л.Шестаковська. – Мена: друкарня «Домінант». – 2013. – 272 с.

12. Савченко В.Ф. Методологія і організація наукових досліджень: методичні вказівки / укл.: В.Ф.Савченко, А.Ф.Лось, Т.Л.Шестаковська. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. – 22 с.

13. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень [Текст] / В.К. Сидоренко. – К.: 2000. – РНКЦ «ДІНІТ», 2000. – 259 с.

14. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності [Текст] / В. М. Шейко, Н.М.Кушнарєнко: підручник для студентів вищих навч. закладів. – Х.: ХДАК, 1998. – 288 с.

ТЕМА 2. ОСНОВНІ ФОРМИ (ТЕХНОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ) НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. В чому полягають технологія і логіка наукового дослідження?
2. Визначте суть формалізації наукового дослідження.
3. Які технологічні цикли технології наукового дослідження ви можете назвати?
4. В чому ви бачите проблеми у науково-дослідних розробках?
5. Охарактеризуйте етапи вибору теми дослідження.
6. Назвіть вимоги до обраної теми дослідження.
7. Яким чином відбувається перетворення здогадки в наукову гіпотезу?
8. Назвіть основні вимоги до опрацювання тексту.
9. В чому суть виписки, анотації та конспекту?
10. Які варіанти та етапи складання огляду наукової літератури ви знаєте?
11. Формулювання мети дослідження у загальному вигляді і конкретних завдань наукового дослідження – яким чином вони проводяться?
12. З'ясуйте визначення об'єкта, предмета і завдань дослідження.

13. В чому полягає відмінність між теоретичними і прикладними науковими дослідженнями?
14. Визначте прийоми творчого характеру мислення.
15. В чому полягає відмінність між природними і штучними експериментами?
16. Які складові включають у себе плани проведення експериментів?
17. Які вимоги пред'являються до звіту щодо виконаної науково-дослідної роботи?
18. З яких частин складається звіт про виконану науково-дослідну роботу?
19. Назвіть основні вимоги до реферату як складової звіту.
20. В чому полягає суть рекомендацій як складової звіту про виконану наукову роботу?

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Загальна характеристика процесів наукового дослідження.
2. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези.
3. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження.
4. Виконання теоретичних і прикладних наукових досліджень.
5. Оформлення звіту про виконану науково-дослідну роботу.

Рекомендована література

1. ГОСТ 7.11–2004. Сокращение слов и словосочетаний на иностранных европейских языках в библиографическом описании [Текст]. – Введ. 01.07.2005. – М.: Изд-во стандартов, 2005. – 212 с. – (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
2. ГОСТ 7.12–93. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила [Текст]: взамен ГОСТ 7.12-77. – Введ. 01.07.95. – Минск: Изд-во стандартов, 1995. – 33 с. – (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
3. ГОСТ 7.82–2001. Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления [Текст]. – Введ. 01.07.2002. – Минск: Изд-во стандартов, 2001. – 36 с. – (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
4. ДСТУ 3582-97. Скорочення слів в українській мові. Загальні вимоги та правила [Текст]: чинний від 01.07.1998. – К.: Держстандарт України, 1998. – 27 с.
5. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radio.kpi.ua/avtor/pravila/dstu-gost-7-1-2006-bibliograficheskii-spisok-primery-oformleniya-skachat.html>

6. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (від 01.12.1998 №284 – XIV). Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>

7. Осецький В. Місце футурології у структурі наукових досліджень феномену освіти / В. Осецький, І. Тратомир // Вища школа. – 2016. – № 10. – С. 27-44.

8. Осипов Д. М. Теоретичні основи дослідження інтересів особистості та професійних інтересів у наукових дослідженнях / Д. М. Осипов // Держава та регіони. Серія Державне управління. – 2016. – № 4[Ел.р.]. – С. 84-89.

9. Пасько В. П. Эффективная работа в Интернет. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.

10. Попов В. Б. Практикум по Интернет-технологиям: учебный курс. – СПб.: Питер, 2002. – 480 с.

11. Про вищу освіту [Текст]: Закон України. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 64 с. – (Закони України).

12. Про освіту [Текст]: Закон України. – К.: Парламентське вид-во, 1991. – 45 с. – (Закони України).

13. Савченко В.Ф. Наукове дослідження: задум, реалізація, результати: монографія / В.Ф. Савченко, Т.Л. Шестаковська. – Мена: друкарня «Домінант». – 2013. – 272 с.

14. Савченко В.Ф. Методологія і організація наукових досліджень: методичні вказівки / укл.: В.Ф. Савченко, А.Ф. Лось, Т.Л. Шестаковська. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. – 22 с.

ТЕМА 3. ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ОСНОВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Охарактеризуйте суть інформації як основи будь-якого наукового дослідження.
2. В чому полягає суть багатоаспектної інформації?
3. З'ясуйте класифікацію звітної інформації за ознаками.
4. Визначте основні положення наукових документів як важливих джерел дослідження.
5. Які наукові документи можуть бути носіями інформації?
6. Що ви знаєте про первинну наукову інформацію?
7. Які джерела вторинної інформації ви знаєте?
8. В чому суть експрес-інформації та реферативних журналів?
9. Охарактеризуйте релевантну, бібліографічну та основну інформації.
10. З'ясуйте суть реферату як стислого викладу змісту наукової роботи.
11. Коротко охарактеризуйте поняття анотації, тези і резюме.

12. Які особливості розгорнутої рецензії як виду критики, що дає оцінку досліджуваному твору?
13. Які основні принципи збору інформаційного матеріалу ви знаєте?
14. З'ясуйте основні етапи і особливості вивчення літературних джерел.
15. Проаналізуйте як правильно працювати з відібраною літературою.
16. Вкажіть в чому полягає пошук необхідної інформації.
17. Назвіть основні складові інформації за суттю теми (первинної інформації).
18. Охарактеризуйте джерела вторинної інформації.
19. Як визначити і використати фонди документальних і бібліографічних джерел?
20. Яким чином здійснюється електронний пошук інформації?

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Роль інформації у наукових дослідженнях і класифікація наукових документів.
2. Структура та призначення наукових документів.
3. Принципи збору інформаційного матеріалу.
4. Пошук інформації у процесі наукової роботи.
5. Електронний пошук наукової інформації.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь та занести у таблицю)

1. Сукупність повідомлень, яка визначає міру знань:

- а) електронні сайти;
- б) засоби масової інформації;
- в) інформація;
- г) сучасне телебачення.

2. Оперативні повідомлення про нові публікації та можливість отримання доступу до них:

- а) сигнальна інформація;
- б) бібліографічні видання;
- в) депоновані рукописи;
- г) інформаційні видання.

3. Дані про використання дослідником літературних джерел:

- а) релевантна інформація;
- б) експрес-інформація;
- в) депоновані рукописи;
- г) бібліографічна інформація.

4. Короткий виклад змісту наукової роботи:

- а) резюме;
- б) реферат;
- в) анотація;
- г) зміст.

5. Ключові положення авторського попереднього документу:

- а) висновки;
- б) тези;
- в) результати;
- г) переваги.

6. Критика, яка дає оцінку досліджуваному твору:

- а) рецензія;
- б) огляд;
- в) нотатки;
- г) зауваження.

7. Літературні джерела є:

- а) важливими для оглядових статей;
- б) додатками до монографій;
- в) результатом пошуку інформації;
- г) необхідними для будь-якої науково-дослідницької роботи.

8. Відбір статей та інших матеріалів за певними ознаками:

- а) конкурс;
- б) експертиза;
- в) інформаційний пошук;
- г) фільтрація.

9. Український реферативний журнал «Джерело» виходить:

- а) у трьох серіях;
- б) щорічно;
- в) щомісячно;
- г) по мірі необхідності.

10. Показник цитованості журналів визначає:

- а) якість підбору авторів;
- б) ступінь обізнаності читачів;
- в) інформаційну значимість журналу;
- г) актуальність тем статей.

Відповіді

Тема 3	Номер тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Правильний варіант										

Рекомендована література

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підруч. для бакалаврів, магістрів і аспірантів екон. спец. ВНЗ. – К.: АБУ, 2002. – 480с.
2. Дудченко А. А. Основы научных исследований [Текст]: учеб. пособие / А. А.Дудченко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 114 с.
3. Ковальчук В. В. Основы научных исследований [Текст]: навчальний посібник / В.В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – 3-е вид., перероб. і допов. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 240 с.
4. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 124 с.
5. Мальцев П. М. Основы научных исследований [Текст] / П. М.Мальцев, Н. А. Емельянова. – К.: Вища шк., 1982. – 136 с.
6. П'ятницька-Позднякова І. С. Основы научных исследований у вищій школі [Текст]: навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К.: [б.в.], 2003. – 116 с.
7. Савченко В.Ф. Наукове дослідження: задум, реалізація, результати: монографія / В.Ф. Савченко, Т.Л. Шестаковська. – Мена: друкарня «Домінант». – 2013. – 272 с.
8. Савченко В.Ф. Методологія і організація наукових досліджень: методичні вказівки / укл.: В.Ф. Савченко, А.Ф. Лось, Т.Л. Шестаковська. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. – 22 с.
9. Савченко В.Ф. Методологія і організація наукових досліджень та інтелектуальна власність: методичні вказівки / В.Ф. Савченко, О.М. Козлянченко. – Чернігів: ЧНТУ, 2017. – 40 с.
10. Сидоренко В. К. Основы научных исследований [Текст] / В. К. Сидоренко. – К.: 2000. – РНКЦ «ДІНІТ», 2000. – 259 с.
11. Тормоса Ю.Г. Основы научных исследований: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни – К.: КНЕУ, 2003. – 76 с.

ТЕМА 4. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НАУКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Дайте визначення ідеї як творчого процесу.
2. Охарактеризуйте методологію як вчення про правила мислення при створенні науки.
3. Що ви розумієте під методологічною основою дослідження?

4. З'ясуйте суть діалектичної логіки пізнання як універсального інструменту для всіх наук при вивченні проблем пізнання і практики.
5. Дайте інформацію щодо функцій філософської методології.
6. Визначте основні складові історичного підходу в науковому дослідженні.
7. Яким чином проводяться описування, аналіз та уточнення понятійного апарату конкретної галузі науки?
8. Назвіть основні ознаки системи згідно із системним підходом.
9. Які методологічні принципи забезпечують системну спрямованість наукового дослідження і практичного пізнання об'єкта?
10. Визначте основні типи систем.
11. В чому полягає структуризація об'єкта як необхідна умова його вивчення?
12. Дайте інформацію щодо структурно-функціонального підходу при дослідженні об'єктів.
13. Що ви знаєте про діяльнісний підхід як загальнонаукову методологію вивчення об'єкта дослідження?
14. Які складові структури діяльності ви знаєте?
15. Що ви можете сказати про синергетичний підхід як фундаментальний метод пізнання?
16. Які складові дають змогу визначити інструментарій синергетичного підходу?
17. Дайте характеристику інформаційного підходу до вивчення об'єктів.
18. Чому останнім часом зростає значення культурологічного підходу, який набуває статусу загальнонаукової методології?
19. Назвіть основні складові соціокультурного і аксіологічного (ціннісного) підходів до вивчення об'єктів.
20. Охарактеризуйте загальні принципи конкретнонаукової методології, методів і техніки дослідження.

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Методологія дослідження.
2. Фундаментальна або філософська методологія.
3. Загальнонаукова методологія.
4. Конкретнонаукова методологія, методи і техніка дослідження.
5. Інструментарій синергетичного підходу.

Рекомендована література

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи: навч. посіб. для студ. та викл. ВНЗ / Київський держ. лінгв. ун-т. – К.: Форум, 2000. – 270 с.

2. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень [Текст]: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Т. Білуха. – К.: Вища шк., 1997. – 271 с.
3. Бурчин М. Н. Введение в современную точную методологию науки: структуры систем знаний [Текст] / М. Н. Бурчин, В. И. Кузнецов. – М.: АО«Аспект-Пресс», 1994. – 120 с.
4. Коровайченко Ю. М. Alma mater або як стати справжнім студентом [Текст]: (інформація для абітурієнтів, студентів, батьків, викладачів) / Ю. М. Коровайченко. – К.: «ВМУРол», 2003. – 115 с. – (Путівник в країну «Студентство»).
5. Краевский В. В. Методология научного исследования. – СПб.: СПбГУП, 2001. – 148 с.
6. Кузнецов И. Н. Методика научного исследования [Текст] / И. Н. Кузнецов. – Минск: [б.и.], 1997. – 257 с.
7. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 124 с.
8. Научные работы: методика подготовки и оформления. – Минск: Амалфея, 1998. – 98с.
9. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
10. Савченко В. Ф. Наукове дослідження: задум, реалізація, результати: монографія / В. Ф. Савченко, Т. Л. Шестаковська. – Мена: друкарня «Домінант». – 2013. – 272 с.
11. Савченко В. Ф. Методологія і організація наукових досліджень: методичні вказівки / укл.: В. Ф. Савченко, А. Ф. Лось, Т. Л. Шестаковська. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. – 22 с.
12. Семів Л. К. Проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні в світлі наукових підходів до дослідження / Л. К. Семів // Регіональна економіка. – 2016. – № 1 [Ел.р.]. – С. 59-69.
13. Тарабрін О. Наукове дослідження системи виявлення та розповсюдження сільськогосподарської науково-технічної інформації в США / О. Тарабрін, О. Капралюк // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 5. – С. 50-52.
14. Твердохліб О. С. Теоертико-прикладні засади дослідження державної інформаційної політики у вітчизняному науковому дискурсі / О. С. Твердохліб // Держава та регіони. Серія Державне управління. – 2016. – № 1 [Ел.р.]. – С. 26-30.

ТЕМА 5. ОСНОВНІ МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Дайте визначення методу наукового дослідження.
2. Які ви знаєте риси наукових методів?
3. Визначте яким чином розподіляються загальнонаукові методи дослідження.
4. Яким чином методи дослідження поділяються з філософської точки зору?
5. В чому полягає системність методів дослідження?
6. Яким чином використовуються принципи діалектики?
7. Дайте визначення поняття закону.
8. Охарактеризуйте категорії явища і суті, причини і причинності.
9. З'ясуйте категорії одиничного, особливого і загального та їх значення для теорії науки.
10. В чому полягає метод моделювання як сучасний (модерний) загальнонауковий метод дослідження?
11. Охарактеризуйте основні складові методу формалізації.
12. З'ясуйте суть системного підходу (системного аналізу і синтезу) як вивчення економічних об'єктів, що характеризуються як складні і (або) великі системи.
13. Назвіть дослідні етапи системного аналізу.
14. Що ви знаєте про метод ідеалізації моделей?
15. З'ясуйте суть міждисциплінарних методів як конкретнонаукових методів дослідження.
16. Які ви знаєте спеціальні методи дослідження?
17. Дайте визначення економічного процесу і економічної науки.
18. Охарактеризуйте основні принципи діалектики як загального методу пізнання економічних явищ і процесів.
19. Що включає у себе статистико-економічний метод дослідження?
20. Назвіть складові елементи розрахунково-конструктивного методу дослідження.

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Поняття наукового методу та його основні риси.
2. Система методів дослідження.
3. Загальнонаукові методи.
4. Конкретнонаукові та спеціальні методи.
5. Методи економічного дослідження.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь та занести у таблицю)

1. У випадку застосування правильного методу можна отримати:

- а) повну інформацію;
- б) комплексне вирішення питань;
- в) істинні знання;
- г) доступ до джерел.

2. Дуже важлива вимога до методу пізнання:

- а) відповідність об'єктові дослідження;
- б) відповідність рівню пізнання;
- в) використання інструментів логіки;
- г) правильні відповіді у варіантах а) і б).

3. Всі методи, прийоми і підходи при взаємодії утворюють:

- а) систему;
- б) методику;
- в) методологію;
- г) реальну площину для прийняття рішень.

4. В одному і тому ж дослідженні різні методи:

- а) не використовуються;
- б) можуть використовуватися;
- в) дають різні результати;
- г) призводять до альтернативних результатів.

5. Загальнонаукові методи використовуються у:

- а) теоретичних науках;
- б) переважній більшості наук;
- в) заняттях студентів;
- г) теоретичній частині дисертацій.

6. Створення математичної моделі і експериментування з нею – це метод:

- а) формалізації;
- б) інформаційних технологій;
- в) математичного моделювання;
- г) логічного абстрагування.

7. При використанні системного підходу треба передусім зважати на:

- а) тип системи;
- б) взаємодію елементів системи;

- в) базу системи;
- г) взаємодію суб'єктів та об'єктів системи.

8. Метод ідеалізації передбачає:

- а) розробку стратегії розвитку;
- б) отримання оптимальних результатів;
- в) порівняння ситуації з ідеальною моделлю;
- г) аналіз попередніх планів.

9. Балансовий метод найчастіше використовується у:

- а) регіональних дослідженнях;
- б) методичних рекомендаціях;
- в) програмних документах;
- г) конкретній економіці.

10. При вивченні масових явищ і процесів суспільного життя використовується метод:

- а) статистико-економічний;
- б) монографічний;
- в) експериментальний;
- г) розрахунково-конструктивний.

Відповіді

Тема 5	Номер тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Правильний варіант										

Рекомендована література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень [Текст]: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.Т.Білуха. – К.: Вища шк., 1997. – 271 с.

2. Грабченко А.І., Федорович В.О., Гаращенко Я.М. Методи наукових досліджень: навч. посібник. – Х.: НТУ «ХПІ», 2009. – 142 с.

3. Кияк Б.Р. Методи, алгоритми та моделі інформаційних технологій наукового прогнозування: гранти і пріоритети для фундаментальних досліджень. – К.: УкрІНТЕІ, 2001. – 170 с.

4. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень [Текст]: навчальний посібник / В.В. Ковальчук, Л. М. Моїсеєв. – 3-е вид., перероб. і допов. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 240 с.

5. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.В. Крушельницька. - К.: Кондор, 2003. - 192 с.

6. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

7. Приходько П. И. Пути в науку. – М.: Знание, 1973. – 240 с.

8. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі [Текст]: навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К.: [б.в.], 2003. – 116с.

9. Савченко В.Ф. Наукове дослідження: задум, реалізація, результати: монографія / В.Ф.Савченко, Т.Л.Шестаковська. – Мена: друкарня «Домінант». – 2013. – 272 с.

10. Савченко В.Ф. Методологія і організація наукових досліджень: методичні вказівки / укл.: В.Ф.Савченко, А.Ф.Лось, Т.Л.Шестаковська. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. – 22 с.

11. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень [Текст] / В. К. Сидоренко. – К.: 2000. – РНКЦ «ДІНІТ», 2000. – 259 с.

12. Фурдичко О. Пріоритетність напрямів наукових досліджень з агроекології / О. І. Фурдичко // Вісник аграрної науки. – 2015. – № 3. – С. 52-55.

13. Чорний, Г. М. Класифікація методів наукових досліджень на рівні суб'єктів агробізнесу / Г. М. Чорний, Л. М. Худолій, Я. С. Ларіна, І. А. Міщенко // Економіка АПК. – 2015. – № 12. – С. 12-18.

ТЕМА 6. ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Визначте послідовність наукового дослідження.
2. Охарактеризуйте три етапи наукового дослідження.
3. Які фактори необхідно враховувати при визначенні актуальності теми?
4. Яким чином проводиться співставлення робочої гіпотези з даними, отриманими в процесі дослідження?
5. Охарактеризуйте впровадження результатів науково-дослідної роботи як кінцеву форму реалізації її результатів.
6. З'ясуйте особливості дослідно-виробничого впровадження.
7. Визначте характерні особливості серійного виробництва як кінцевого результату впровадження нововведень.
8. Яким чином можна оцінити техніко-економічну ефективність дослідних зразків?
9. Які фактори вважаються завершенням дослідно-конструкторських робіт?
10. В чому заключаються переваги створення науково-виробничих об'єднань і навчально-науково-виробничих комплексів?
11. Які завдання інженерних центрів у питаннях науково-дослідних робіт?

12. Яким чином оформляється впровадження об'єкта?
13. Охарактеризуйте форми впровадження результатів НДР у навчальному процесі.
14. Визначте суть науково-технічного і економічного ефектів від впровадження нововведень.
15. В чому полягають оборонний і соціальний ефекти від впровадження результатів НДР?
16. З'ясуйте суть математичного методу визначення перспективності наукової теми.
17. Охарактеризуйте метод експертних оцінок для визначення перспективності наукової теми.
18. В чому полягає суть фактичного і потенційного економічних ефектів НДР?
19. На основі яких якісних показників проводиться оцінка фундаментальних досліджень?
20. Яким чином визначається ефективність прикладних досліджень?

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Аналіз сучасного стану проблеми, техніко-економічне обґрунтування теми і проведення дослідження.
2. Впровадження результатів науково-дослідної роботи у виробництво.
3. Рівні державної системи впровадження нововведень.
4. Економічна ефективність наукових досліджень.

Рекомендована література

1. Андрійчук В. Г. Сутнісний аспект методології наукових досліджень / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2016. – № 7. – С. 87-94.
2. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень [Текст]: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Т. Білуха. – К.: Вища шк., 1997. – 271 с.
3. Диссертант. Основные этапы работы над диссертацией // Вестник высшей школы. – 1990. – № 2. – С.24-28.
4. Кононюк А. Е. Основы научных исследований (общая теория эксперимента) : в 4-х кн.[Электронный ресурс] / А. Е. Кононюк. Монография, 2011. – 276 с.
5. Криворученко В. К. Как защитить диссертацию? Практическое пособие для аспирантов / Национальный институт бизнеса. – М.: НИБ, 2006. – 470 с.
6. Научные работы: методика подготовки и оформления. – Минск: Амалфея, 1998. – 98с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

8. Савченко В.Ф. Наукове дослідження: задум, реалізація, результати: монографія / В.Ф.Савченко, Т.Л.Шестаковська. – Мена: друкарня «Домінант». – 2013. – 272 с.

9. Савченко В.Ф. Методологія і організація наукових досліджень: методичні вказівки / укл.: В.Ф.Савченко, А.Ф.Лось, Т.Л.Шестаковська. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. – 22 с.

10. Соловьева К. Н. Основы подготовки к научной деятельности и оформление её результатов. – М: Академия, 2005. – 100 с.

11. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності [Текст] / В.М.Шейко, Н. М. Кушнарченко: підручник для студентів вищих навч. закладів. – Х.: ХДАК, 1998. – 288 с.

12. Цехмістрова Г.С. Основы научных исследований. Навчальний посібник / Г.С.Цехмістрова. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2004. – 240 с.

13. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня [Текст]: методичні поради / автор-упоряд. Л. А. Пономаренко. – 3-є вид., випр. і доп. – К.: Толока, 2007. – 80 с.

ТЕМА 7. РОБОТА НАД НАПИСАННЯМ НАУКОВИХ СТАТЕЙ, МОНОГРАФІЙ, НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ І ПОВІДОМЛЕНЬ

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Назвіть види і вимоги до публікацій.
2. Визначте обов'язкові для докторських дисертацій наукові публікації.
3. Охарактеризуйте публікації, необхідні для захисту кандидатських дисертацій.
4. Надайте комплексний аналіз наукових монографій.
5. Які відмінності між дисертацією та науковою монографією ви знаєте?
6. З'ясуйте композиційну структуру наукової монографії.
7. Проясніть вимоги до монографії, необхідної для захисту докторських дисертацій.
8. В які установи надсилаються наукові видання, включаючи монографії?
9. Вкажіть різницю між науковими статтями та фаховими науковими статтями.
10. З'ясуйте структурні елементи статті.
11. Дотримання яких правил вимагає жанр наукової статті?
12. Які вимоги пред'являються до тез наукової доповіді?
13. Яким чином здійснюється виклад суті доповіді?
14. В чому полягає відмінність між методами написання доповіді?
15. Надайте послідовність підготовки публікації.
16. Яким чином план-проспект відбиває задум праці і відтворює структуру майбутньої публікації?
17. В чому полягає суть обробки рукопису?

18. Для чого потрібна і яким чином проводиться літературна правка?
19. Яким вимогам повинен відповідати підготовлений для передачі до видавництва рукопис?
20. Які елементи оформлення передбачені в програмі Microsoft Word для наукових робіт значного обсягу?

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Види наукових публікацій.
2. Наукова монографія.
3. Наукова стаття.
4. Тези наукової доповіді і наукова доповідь.
5. Правила оформлення публікацій.

Рекомендована література

1. Бурдин К. С., Веселов П. В. Как оформить научную работу. – М.: Высшая школа, 1997. – 158 с.
2. Запша Г. М. Методологічні основи наукових досліджень відносин власності в системі аграрних перетворень / Г. М. Запша // Агросвіт. – 2015. – №14[Ел.р.]. – С. 3-6.
3. Зачосова Н. В. Методологія наукових досліджень проблем забезпечення економічної безпеки держави / Н. В. Зачосова, А. О. Коваленко // Економіка та держава. – 2017. – № 11. – С. 56-59.
4. Зозуля О. С. Науковий дискурс інформаційної безпеки та пріоритетні напрями дослідження в рамках спеціальності «Теорія та історія державного управління» / О. С. Зозуля // Держава та регіони. Серія Державне управління. – 2015. – № 2. – С. 4-12.
5. Кісіль М. І. Наукові дослідження інвестиційних проблем в аграрному секторі економіки / М. І. Кісіль // Економіка АПК. – 2016. – № 6. – С. 84-96.
6. Леонов В. П. Реферирование и аннотирование научной литературы [Текст] / В. П. Леонов. – Новосибирск: [б.и.], 1986. – 124 с.
7. Мальцев П. М. Основы научных исследований [Текст] / П. М. Мальцев, Н. А. Емельянова. – К.: Вища шк., 1982. – 136 с.
8. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів. – К.: Знання, 2008. – 16 с.
9. Миллхоллон М., Мюррей К. Эффективная работа: Word 2003; перев. с англ. – СПб.: Питер, 2004. – 944 с.
10. Научные работы: методика подготовки и оформления. – Минск: Амалфея, 1998. – 98с.
11. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
12. Приходько П. И. Пути в науку. – М.: Знание, 1973. – 240 с.

13. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі [Текст]: навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К.: [б.в.], 2003. – 116 с.

14. Савченко В.Ф. Наукове дослідження: задум, реалізація, результати: монографія / В.Ф.Савченко, Т.Л.Шестаковська. – Мена: друкарня «Домінант». – 2013. – 272 с.

15. Савченко В.Ф. Методологія і організація наукових досліджень: методичні вказівки / укл.: В.Ф.Савченко, А.Ф.Лось, Т.Л.Шестаковська. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. – 22 с.

16. Соловьева К. Н. Основы подготовки к научной деятельности и оформление её результатов. – М.: Академия, 2005. – 100 с.

ТЕМА 8. ВИКОНАННЯ ДИСЕРТАЦІЙ

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Дайте визначення дисертаційних робіт.
2. З'ясуйте кваліфікаційні ознаки дисертацій.
3. Визначте основні вимоги, що висуваються до кандидатських дисертацій.
4. Вкажіть на етапи і загальні методологічні підходи до проведення наукового дослідження.
5. Яким чином необхідно обирати тему дисертації?
6. Назвіть прийоми, які зможуть допомогти визначити тему дисертації.
7. Як проводиться формулювання назви дисертації?
8. Дайте інформацію щодо паспорта спеціальності.
9. Яким чином проводиться планування роботи над дисертацією?
10. Охарактеризуйте етапи пошуку, накопичення та обробки наукової інформації з теми дослідження.
11. З'ясуйте порядок написання огляду літератури до дисертації.
12. Дайте основні вимоги до викладу змісту та структури дисертації.
13. Коли і як пишеться зміст дисертації?
14. З'ясуйте характер написання вступу до дисертації.
15. Які основні вимоги до написання основної частини дисертації?
16. В чому полягають особливості написання висновків дисертації?
17. Яким чином оформляється список використаної літератури?
18. Назвіть основні вимоги до додатків до дисертації.
19. Які основні вимоги до оформлення дисертаційної роботи?
20. З'ясуйте методика написання й оформлення автореферату дисертації.

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Загальна методика виконання дисертаційної роботи.
2. Вибір і затвердження теми дисертації.
3. Пошук, накопичення та обробка наукової інформації з теми дисертації.

4. Вимоги до оформлення дисертаційної роботи.
5. Методика написання й оформлення автореферату дисертації.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь та занести у таблицю)

1. Термін «дисертація» у перекладі з латинської означає:

- а) документ наукового характеру;
- б) вивчення конкретного питання;
- в) дослідження, міркування;
- г) теоретичне напрацювання.

2. Дисертація готується:

- а) колективом однодумців;
- б) одноосібно;
- в) співавторами;
- г) здобувачем разом з науковим керівником.

3. Повний список наукових публікацій здобувача наводиться у:

- а) авторефераті;
- б) дисертації;
- в) матеріалі доповіді;
- г) ілюстративних матеріалах.

4. Назва дисертації повинна бути:

- а) достатньо деталізованою;
- б) відповідаючою паспорту спеціалізованої вченої ради;
- в) короткою (від 5 до 9 слів);
- г) пов'язаною з проблемами сьогодення.

5. Опис процесу дослідження:

- а) головна частина роботи;
- б) завершується розрахунками;
- в) відбувається після завершення теоретичної частини;
- г) ґрунтується на фактичних матеріалах.

6. Список використаних джерел складає:

- а) 100-150 назв;
- б) 150-200 назв;
- в) 200-250 назв;
- г) 250-300 назв.

7. Наукові дослідження базуються на:

- а) теоретичних узагальненнях;
- б) емпіричних матеріалах;
- в) знанні методів і методик;
- г) досягненнях науки.

8. Докази правильності поглядів основоположників наукової думки:

- а) неетично оспорювати;
- б) доведені всією історією науки;
- в) устаріли;
- г) відкинуті сучасною економічною наукою.

9. Дисертацію на здобуття наукового ступеня подають у вигляді:

- а) монографії;
- б) збірника праць;
- в) огляду;
- г) спеціально підготовленого рукопису у твердій обкладинці.

10. Вступ дисертації має починатися з:

- а) опису наукової новизни;
- б) обґрунтування обраної теми;
- в) впровадження результатів у практичну діяльність;
- г) висвітлення теми в інших роботах автора.

Відповіді

Тема 8	Номер тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Правильний варіант										

Рекомендована література

1. Волков Ю. Г. Диссертация. Подготовка, защита, оформление. Практическое пособие. – М.: Гардарика, 2001. – 240 с.

2. Диссертант. Основные этапы работы над диссертацией // Вестник высшей школы. 1990. – № 2. – С.24-28.

3. Довідник здобувача наукового ступеня [Текст]: збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації / Упорядник Ю. І. Цеков; передне слово Р. В. Бойка. – К.: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», 2000. – 64 с.

4. Калусев А. В. Что полезно знать ученому перед тем как писать свой труд. – Киев, 2001. – 120 с.

5. Колесникова Н. И. От конспекта к диссертации: учеб. пособие по развитию навыков письменной речи. – М.: Флинта – Наука, 2002. – 140 с.

6. Криворученко В. К. Диссертационное исследование: методика, практика, рекомендации. – М.: Социум, 2001. – 276 с.

7. Криворученко В. К. Как защитить диссертацию. Практическое пособие для аспирантов / Национальный институт бизнеса. – М.: НИБ, 2006. – 470 с.

8. Лупенко Ю. О. Моделювання соціально-економічних відносин у процесі наукових досліджень / Ю. О. Лупенко // Економіка АПК. – 2018. – № 2. – С. 5-13.

9. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1059 від 14.09.2011 р. «Деякі питання присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/provnesennja-chastkovih-zmin-do-nakazu-ministerstva-osviti--doc76621.html>

10. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1112 від 17.10.2012 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://guonkh.gov.ua/normative/nakazi_monu/94/3513.html

11. Постанова Кабінету Міністрів України №423 від 07.03.2007 р. «Про затвердження Порядку присвоєння наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/423-2007-п>

12. Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 7березня 2007р. № 423. – К.: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; вид-во «Голока», 2008. – 31 с.

13. Про затвердження нової редакції переліків і форм документів, що використовуються при атестації наукових і науково-педагогічних працівників (із наказу ВАК України від 29травня 2007 р. № 342) // Бюлетень ВАК України. – 2007. – №6. – С. 2-40.

14. Савченко В.Ф. Наукове дослідження: задум, реалізація, результати: монографія / В.Ф. Савченко, Т.Л. Шестаковська. – Мена: друкарня «Домінант». – 2013. – 272 с.

15. Савченко В.Ф. Методологія і організація наукових досліджень: методичні вказівки / укл.: В.Ф. Савченко, А.Ф. Лось, Т.Л. Шестаковська. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. – 22 с.

ТЕМА 9. ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Чому формування науково-практичного потенціалу держави неможливе без участі в міжнародному обміні продуктами інтелектуальної діяльності?

2. Якими чинниками визначається конкурентоспроможність об'єктів інтелектуальної власності?

3. Назвіть характерні ознаки ринку інтелектуальної власності.
4. Охарактеризуйте способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
5. Визначте особливості ринку авторських прав.
6. Надайте інформацію щодо ринку прав на програми для ЕОМ та бази даних.
7. В чому полягають відмінності ринку прав на товарні знаки та знаки обслуговування?
8. Визначте особливості ринку патентних прав.
9. Охарактеризуйте ринок ноу-хау та інжинірингових послуг.
10. Визначте основні складові ліцензійної угоди.
11. Охарактеризуйте ситуацію з ліцензуванням в Україні.
12. В чому заключається сутність опціонної угоди?
13. Надайте інформацію щодо системи франчайзингу.
14. Яким документом регулюються відносини, що виникають на основі комерційної концесії, в Україні?
15. Визначте форми винагороди за ліцензію.
16. Які методи використовуються при визначенні ціни?
17. Яким чином відбувається врахування одноразового паушального платежу?
18. Надайте загальні тенденції розвитку процесу комерціалізації інтелектуальної власності.
19. З'ясуйте основні принципи стимулювання процесу комерціалізації інтелектуальної власності у США.
20. Які моделі комерціалізації результатів науково-технологічних досліджень і розробок діють в Німеччині, Франції та Великобританії?

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Сутність комерціалізації інтелектуальної власності.
2. Механізм комерціалізації інтелектуальної власності.
3. Характеристика та основні види ліцензійних угод.
4. Стан ринку ліцензійних угод в Україні.
5. Визначення економічної ефективності ліцензування.

Рекомендована література

1. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підручник. – К.: Знання, 2006. – 431 с.
2. Богданов А.В. Сущность, современное состояние и основные направления развития рынка интеллектуальной собственности как сферы предпринимательской деятельности. – М. – 2001. – 430 с.
3. Борохович Л., Монастырская А., Трохова М. Ваша интеллектуальная собственность. – СПб.: Питер, 2001. – 274 с.
4. Громов Ю.А. Защита и коммерциализация интеллектуальной

собственности: энциклопедический справ. – М.: Экономика, 2003. – 270 с.

5. Давиденко Т. Шляхи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні // Інтелектуальна власність. – 2004. – №10. – С. 17-24.

6. Дахно І.І. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. – К.: Либідь, 2002. – 203 с.

7. Дежина И., Леонов И. Экономико-правовое обеспечение коммерциализации интеллектуальной собственности в России // Вопросы экономики. – 2003. – № 10. – С. 23-29.

8. Крайнев П.П. Інтелектуальна економіка: управління промисловою власністю: монографія. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2004. – 363 с.

9. Литвинчук І. Л. Наукова школа менеджменту інтелектуальної власності в агроекономічних дослідженнях / І. Л. Литвинчук // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 11. – С. 8-22.

10. Лобова О. М. Теоретичні засади страхування інтелектуальної власності / М. Лобова // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 16. – С. 5-9.

11. Пальчук О. І. Роль інтелектуальної власності в реалізації стратегії економічного розвитку в економіці знань / О. І. Пальчук // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 9. – С. 31-41.

12. Право інтелектуальної власності: підруч. для студ. ВНЗ / За ред. О.Д. Святоцького. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2002. – 384 с.

13. Семенова В. Г. Математична модель оцінювання ефективності складових системи управління інтелектуальною власністю підприємств / В. Г. Семенова // Економіка та держава. – 2015. – № 8[Ел.р.]. – С. 58-62.

14. Уманців Г. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності в Україні / Г. Уманців, І. Мартинів // Банківська справа. – 2016. – № 2[Ел.р.]. – С. 85-94.

15. Юровский Б.С. Операции с интеллектуальной собственностью: правовые основы, налогообложение, бухгалтерский учет // Энциклопедия бухгалтера и экономиста. – 2004. – № 23. – С. 63-69.

16. Turning Science Into Business: Patenting and Licensing Public Research organizations, OECD, 19-Feb. – 2003, DSTI/STP (2003) 22.

ТЕМА 10. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Завдання для індивідуальної роботи і підготовки до семінарських занять

1. Охарактеризуйте ступінь вирішення проблеми інтелектуальної власності в Конституції України.

2. Надайте аналіз законів України щодо питань інтелектуальної власності.

3. Вирішення яких проблем передбачає Концепція розвитку національної системи правової охорони інтелектуальної власності, затверджена урядом України?

4. Яка роль Укрпатенту у становленні інституту інтелектуальної власності?
5. Як вирішуються проблеми регулювання відносин інтелектуальної власності у Цивільному кодексі України?
6. Надайте основні положення державної системи охорони та захисту інтелектуальної власності в Україні.
7. Яким чином визначено режим майнових прав щодо відносин інтелектуальної власності?
8. Надайте принципи оцінки майна та майнових прав згідно Національного стандарту № 1.
9. З'ясуйте основні положення договорів щодо права власності на будь-який об'єкт інтелектуальної власності.
10. Визначте основні положення Закону України «Про авторське право і суміжні права» (1993 р.).
11. Роз'ясніть мету створення і завдання Фондації українських винаходів.
12. Якими документами регулюються відносини щодо права власності на знаки для товарів і послуг в Україні?
13. Яким чином проводиться боротьба з піратством у сфері аудіовізуальних товарів та фонограм?
14. Які проблеми виникають при формуванні інтелектуальної власності?
15. Чому і яким чином Україна була віднесена до однієї з найнебезпечніших країн-піратів?
16. Назвіть найважливіші напрямки розв'язання проблем інтелектуальної власності.
17. В чому полягає створення необхідних умов для функціонування цивілізованого ринку об'єктів права інтелектуальної власності?
18. Чи потрібна активізація процесу створення недержавних організацій з питань охорони прав інтелектуальної власності?
19. Чому потрібний розвиток страхування інтелектуальної власності?
20. В яких випадках можна використовувати страхування об'єктів інтелектуальної власності?
21. Надайте інформацію щодо страхування інтелектуальної власності в Європі та Сполучених Штатах Америки.
22. В чому полягають національно-духовні аспекти проблем інтелектуальної власності?

Тематика рефератів та контрольних робіт

1. Законодавче середовище з питань інтелектуальної власності в Україні.
2. Інфраструктура інтелектуальної власності.
3. Майнові права щодо відносин інтелектуальної власності.
4. Проблеми формування інтелектуальної власності в Україні.
5. Напрямки розв'язання проблем інтелектуальної власності в Україні.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь та занести у таблицю)

1. На шляху формування та розвитку інституту інтелектуальної власності в Україні:

- а) нічого не робиться;
- б) зроблено явно недостатньо;
- в) зроблено важливі кроки;
- г) вирішено всі проблеми.

2. Конституція України гарантує захист:

- а) матеріальних інтересів авторів;
- б) авторських прав;
- в) творчої власності;
- г) гідності авторів.

3. Закони України у сфері інтелектуальної власності:

- а) відсутні;
- б) недостатні;
- в) суперечать один одному;
- г) створили гармонізоване законодавче середовище.

4. В Україні створено спеціальну базу даних:

- а) Інтелектуальний потенціал;
- б) Винаходи в Україні;
- в) Технічні винаходи;
- г) Творчий потенціал.

5. За рахунок майнових прав інтелектуальної власності дозволено формувати:

- а) бюджет інтелектуальної власності;
- б) фонд інтелектуальної власності;
- в) статутний фонд підприємств;
- г) благодійні фонди.

6. Інститут інтелектуальної власності і права:

- а) розробляє необхідні документи;
- б) узгоджує методичні матеріали;
- в) координує дії суб'єктів власності;
- г) готує фахівців.

7. Український інститут промислової власності:

- а) здійснює експертизу заявок;

- б) затверджує зразки продукції;
- в) дає дозвіл на експортні операції;
- г) контролює якість імпортованих товарів.

8. Державне підприємство «Інтелзахист»:

- а) контролює державні підприємства;
- б) захищає інтереси держави;
- в) проводить моніторинг винаходів;
- г) захищає права інтелектуальної власності.

9. Проблема піратства та поширення контрафактної продукції:

- а) наявна у країнах Латинської Америки;
- б) характерна для України;
- в) відійшла у минуле;
- г) однаково поширена в усьому світі.

10. Громадські науково-дослідні організації у сфері інтелектуальної власності мають державну підтримку у:

- а) багатьох європейських країнах;
- б) Україні;
- в) США і Канаді;
- г) Китаї.

Відповіді

Тема	Номер тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	10	Правильний варіант									

Рекомендована література

1. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підручник. – К.: Знання, 2006. – 431 с.
2. Цивільний кодекс України: офіц. текст: прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2003.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права»: офіц.вид. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2002.
4. Закон України «Про охорону прав на винаходи»: Офіц. вид. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2002.
5. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки»: офіц. вид. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2002.
6. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»: офіц. вид. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2002.
7. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За

ред. акад. НАН України В.М. Гейця; Ін-т екон. прогнозування. – К.: Фенікс, 2003.

8. Захист прав інтелектуальної власності в контексті вступу до СОТ: навч. посіб. / За ред. Б.Т. Пятницького. – К.: UEPLAST: К.І.С.: УАЗТ, 2001.

9. Інтелектуальні власність в Україні: правові засади та практика: науково-практ. вид.: у 4 т. / За ред. О.Д. Святоцького. – К.: Ін Юре, 1999.

10. Иванова Н.И. Национальные инновационные системы. – М.: Наука, 2002.

11. Концепція розвитку національної системи правової охорони інтелектуальної власності // Інтелектуальний капітал. – 2002. – №4.

12. Kosenko O. P Monitoring the commercial potential of intellectual property = Моніторинг комерційного потенціалу об'єктів інтелектуальної власності / О. Р. Kosenko, Т. О. Kobielieva, N. P. Tkachova // Науковий вісник Полісся [Текст] : наук. екон. журнал : Вип. 1 (9). Ч. 2. – Чернігів: ЧНТУ, 2017. – С. 140-145.

13. Kurylo L. I. The problem of formation of the intellectual property market in the agricultural sphere / L. I. Kurylo = Проблеми формування ринку інтелектуальної власності в аграрній сфері / Л. І. Курило // Економіка АПК. – 2015. – № 10. – С. 49-53.

14. Мироненко Н. Управление в сфере интеллектуальной собственности / Н. Мироненко// Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2015. – № 5. – С. 5-11.

15. Наука та інноваційна діяльність в Україні: зб. ст. – К.: Держкомстат України, 2004. – 545 с.

8 ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ІСПИТУ (ЗАЛІКУ)

1. Виникнення та еволюція науки.
2. Теоретичні та методологічні принципи науки.
3. Види та ознаки наукового дослідження.
4. Методологія і методи наукових досліджень.
5. Організація наукової діяльності в Україні.
6. Загальна характеристика процесів наукового дослідження.
7. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези.
8. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження.
9. Виконання теоретичних і прикладних наукових досліджень.
10. Оформлення звіту про виконану науково-дослідну роботу.
11. Роль інформації у наукових дослідженнях і класифікація наукових документів.
12. Структура та призначення наукових документів.
13. Принципи збору інформаційного матеріалу.
14. Пошук інформації у процесі наукової роботи.
15. Електронний пошук наукової інформації.
16. Методологія дослідження.
17. Фундаментальна або філософська методологія.
18. Загальнонаукова методологія.
19. Конкретнонаукова методологія, методи і техніка дослідження.
20. Поняття наукового методу та його основні риси.
21. Система методів дослідження.
22. Загальнонаукові методи.
23. Конкретнонаукові та спеціальні методи.
24. Методи економічного дослідження.
25. Аналіз сучасного стану проблеми, техніко-економічне обґрунтування теми і проведення дослідження.
26. Впровадження результатів науково-дослідної роботи у виробництво.
27. Рівні державної системи впровадження нововведень.
28. Економічна ефективність наукових досліджень.
29. Види наукових публікацій.
30. Наукова монографія.
31. Наукова стаття.
32. Тези наукової доповіді і наукова доповідь.
33. Правила оформлення публікацій.
34. Загальна методика виконання дисертаційної роботи.
35. Вибір і затвердження теми дисертації.
36. Пошук, накопичення та обробка наукової інформації з теми дисертації.
37. Вимоги до оформлення дисертаційної роботи.
38. Методика написання й оформлення автореферату дисертації.

39. Сутність і механізм комерціалізації інтелектуальної власності.
 40. Ліцензійні угоди, їх структура та класифікація.
 41. Економічна ефективність ліцензування.
 42. Законодавство України у сфері інтелектуальної власності.
 43. Державна система охорони та захисту інтелектуальної власності.
 44. Диференціація майнових прав інтелектуальної власності у Цивільному кодексі України.
 45. Проблеми щодо формування інституту інтелектуальної власності в державі. Напрями розв'язання проблем.

9 Методи контролю

Формою підсумкового контролю є іспит (залік).

Максимальна кількість балів за результатами іспиту (заліку) – 100 балів.

10 Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Залік	Сума
30	30	40	100

11 Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
0-59	FX	незадовільно	не зараховано